

Natuurtoets Uitbreiding Toverland, Sevenum

Toverland

Definitief

Natuurtoets Uitbreiding Toverland, Sevenum

Toverland
Definitief

Rapportnummer: 211x05779

Datum: 10 september 2012

Contactpersoon opdrachtgever:

Projectteam BRO: Dhr. R. van Dijk, Mevr. P. Maas (controle)

Trefwoorden: Verkennend natuuronderzoek
Flora- en faunawet
Bestemmingsplan
Milieu-effectrapportage

Bron foto kافت: Hollandse Hoogte 14

BRO
Hoofdvestiging
Postbus 4
5280 AA Boxtel
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
T +31 (0)411 850 400
F +31 (0)411 850 401
E info@bro.nl

Inhoudsopgave	pagina
1. INLEIDING	3
1.1 Aanleiding van het onderzoek	3
1.2 Doel van het onderzoek	3
1.3 Ligging van het plangebied	4
1.4 Leeswijzer	6
2. CONCLUSIE EN ADVIES	9
3. WERKWIJZE	11
4. BESCHERMDE NATUURWAARDEN	13
4.1 Inleiding	13
4.2 Wettelijk beschermde gebieden	14
4.3 Ecologische structuur	15
4.4 Ecotopen	19
4.4.1 Akker	19
4.4.2 Grasland, ruigte en struweel	19
4.4.3 Bermen	19
4.4.4 Houtopstanden	20
4.4.5 Lanen en houtsingels	20
4.4.6 Oppervlaktewater	20
4.4.7 Park en verhardingen	21
4.5 Soortenbeschrijving	21
4.5.1 Vaatplanten	21
4.5.2 Grondgebonden zoogdieren	21
4.5.3 Vleermuizen	22
4.5.4 Vogels	23
4.5.5 Amfibieën, reptielen en vissen	23
4.5.6 Overige diersoorten	24

5. EFFECTENBEOORDELING	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Beschrijving ontwikkeling	27
5.2.1 Referentiesituatie	27
5.2.2 Alternatief noordoostwaarts	28
5.2.3 Alternatief noordwestwaarts	28
5.2.4 Scenario lange termijn	29
5.3 Effecten op wettelijk beschermde natuurgebieden (aspect stikstofdepositie)	29
5.4 Effecten op de regionale ecologische structuur	30
5.5 Effecten op aangrenzende beschermde bos- en natuurgebieden	33
5.6 Effecten op kenmerkende ecotopen in het plangebied	37
5.7 Effecten op beschermde en bedreigde soorten	38
5.7.1 Vaatplanten	38
5.7.2 Grondgebonden zoogdieren	38
5.7.3 Vleermuizen	39
5.7.4 Vogels	39
5.7.5 Amfibieën, reptielen en vissen	40
5.7.6 Ongewervelden	41
5.8 Overzichtstabellen	41
6. LITERATUURLIJST	43
BIJLAGEN	1
Bijlage 1: Ruimtelijke plannen en wetgeving	3
Bijlage 2: Achtergrond Natuurbeschermingswet	13

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Attractiepark Toverland, gevestigd aan de Helenaveenseweg / Toverlaan te Sevenum, heeft zich de afgelopen 10 jaar ontwikkeld tot één van de grootste attractieparken van Nederland. In 2011 bezochten circa 520.000 bezoekers het park dat thans een omvang heeft van circa 16 hectare.

Het attractiepark wil in de komende tien jaar structureel doorontwikkelen tot een niveau van 1 miljoen bezoekers. Daarvoor is een businessplan gemaakt dat uitgaat van een grote investering in attracties eens per drie jaar en jaarlijks kleinere investeringen. De gemeente Horst aan de Maas waar Toverland onder valt heeft aangegeven daarvoor in één keer een planologische afweging te willen maken en niet stapsgewijs. De voorkeur wordt gegeven aan de opstelling van een globaal bestemmingsplan met directe ontwikkeltitel.

De structurele doorontwikkeling van Toverland is in het vigerende bestemmingsplan niet mogelijk. Hiertoe wordt een herziening van het bestemmingsplan voorbereid. Op grond van artikel 7.2 Wm zijn activiteiten aangewezen, die belangrijke nadelige gevolgen kunnen hebben voor het milieu dan wel waarvan het bevoegd gezag moet beoordelen of zij belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Daarnaast is van belang dat de voorgestane doorontwikkeling van Toverland plaatsvindt plaats op minder dan drie kilometer van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel.

Op grond hiervan is naar mening van de gemeente sprake van de verplichting om een milieueffectrapport¹ op te stellen. De gemeente wil de milieueffecten op voorhand goed in beeld brengen en kiest er derhalve voor de m.e.r.-procedure gelijk op te laten lopen met de bestemmingsplanprocedure en het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming. Een van de onderzoeksaspecten binnen de bestemmingsplan- en m.e.r.-procedure is het aspect natuur.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is het in beeld brengen van de geplande ontwikkeling op natuurwaarden. Deze zijn ten eerste nodig om effecten te beoordelen in het kader van de m.e.r.-procedure. Ten tweede zijn deze nodig om te beoordelen of het op te stellen bestemmingsplan uitvoerbaar is in het kader van natuurwetgeving en na-

¹M.e.r. wordt gebruikt voor de procedure van de milieueffectrapportage en MER voor het rapport.

tuurbeleid. Hiervoor moet in beeld worden gebracht of er effecten kunnen zijn op beschermde soorten en gebieden en of er maatregelen en/of (onthefings- en vergunning)procedures nodig zijn. In hoofdstuk 3 wordt verder ingegaan op de reikwijdte en het detailniveau van de beoordeling ten behoeve van het MER en het bestemmingsplan.

1.3 Ligging van het plangebied

Toverland ligt ten zuidwesten van de kern Sevenum in de gemeente Horst aan de Maas. Het terrein is via de Helenaveenseweg/Toverlaan ontsloten op de Middenpeelweg (N277) en vervolgens op de A67 (Eindhoven-Venlo).

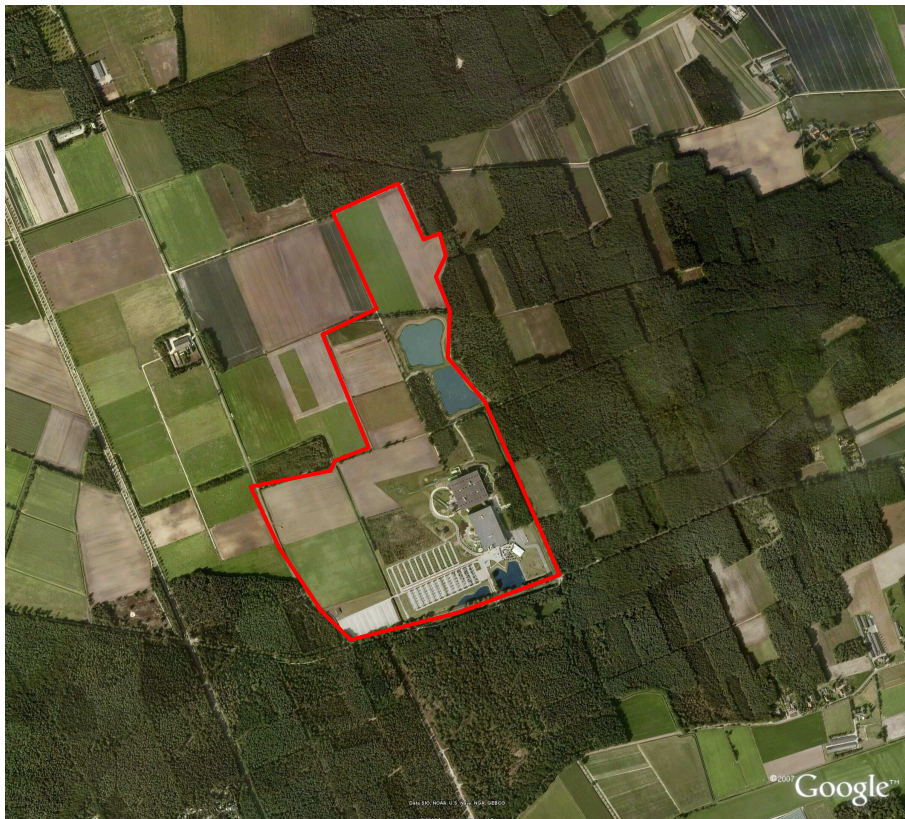
Het totale park, dat in 2001 de deuren opende, beslaat anno 2012 een oppervlakte van circa 16 hectare. Circa 2 hectare wordt ingenomen door de overdekte speeltuin in de vorm van twee hallen, 5,5 hectare biedt ruimte aan de speeltuin met attracties zoals de ruim 1.000 meter lange houten achtbaan Troy en de motorfietsbaan Boosterbike. In het park zijn diverse horecagelegenheden en een volwaardig restaurant. Daarnaast biedt het park mogelijkheden voor feesten en congressen. Aan de toegang aan de Helenaveenseweg ligt verder een parkeerplaats met een capaciteit van 1300 parkeerplaatsen.

Het plangebied bestaat uit het bestaande terrein en de mogelijke uitbreidingsrichtingen. Ontwikkeling in oostelijke en zuidelijke richting is uitgesloten, omdat het attractiepark daar grenst aan bestaand bosgebied dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur. In noordelijke richting wordt een eventuele uitbreiding begrensd door de Heesbredeweg, omdat ten noorden daarvan eveneens bestaand bosgebied dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur ligt. In westelijke richting is uitbreiding denkbaar tot in ieder geval de Schorfvenweg en mogelijk zelfs tot aan de Middenpeelweg. Er is gelet op de omvang van het voornemen in de komende tien jaar echter geen reden de (openbare) Schorfvenweg over te steken. Het plangebied kent door de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur, de Schorfvenweg en de Heesbredeweg een totale omvang van ruim 90 hectare. Het plangebied ligt binnen de km-vakken 195-379,196-379 en 196-378.

Het studiegebied is het gebied waarin de effecten voor het milieu worden bepaald. De omvang van het studiegebied bestaat in deze natuurtoets uit het plangebied inclusief de direct aangrenzende percelen voor zover deze toegankelijk en/of te beoordelen waren tijdens het veldbezoek. Bij de beschrijving van de effecten van de ontwikkeling op landschapsschaal wordt het studiegebied per effect aangegeven welk studiegebied daar bij hoort.

Figuur 1 Referentiesituatie

Figuur 2 Alternatief noordwaarts

Figuur 3 Alternatief westwaarts

Figuur 4 Scenario lange termijn

1.4 Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste conclusies van het onderzoek vertaald in een advies. Hoofdstuk 3 geeft de gevolgde werkwijze weer. In Hoofdstuk 4 worden de beschermde natuurwaarden in en rondom het plangebied beschreven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen beschermde gebieden en beschermde soorten. In Hoofdstuk 5 is een effectbeoordeling gemaakt van de ruimtelijke ontwikkeling. Hoofdstuk 6 geeft de literatuurlijst en een samenvatting van het gebruikte wettelijke kader is tot slot in Bijlage 1 (Ruimtelijke plannen en wetgeving) en Bijlage 2 (Achtergrond Natuurbeschermingswet) opgenomen.

2. CONCLUSIE EN ADVIES

In onderstaande tabel zijn de effecten op natuurwaarden vanuit de verschillende alternatieven schematisch weergegeven.

Effecten op natuurwaarden vanuit de verschillende alternatieven, weergegeven op een vijfpuntschaal.

	noordoostwaarts	noordwestwaarts	Lange termijn
Natura 2000			
N-depositie	0	0	0
overig	0	0	0
Ecologische structuur			
Oppervlakte	0	0	0
Aaneengeslotenheid (in relatie tot park)	-/--	-	--
Verkeersdruk (in relatie tot wegen)	-	-	--
Hydrologie	0	0	0
Verstoring directe omgeving	--	--	--
Ecotopen in plangebied			
Vlakkvormige ecotopen	-/--	-/--	--
Lijnvormige elementen	-	-/--	--
Soorten			
Vaatplanten	0	0	0
Grondgebonden zoogdieren	0	0	0
Vleermuizen	-	-/--	--
Vogels	0	0	0
Amfibieën, reptielen, vissen	-	-	-
Ongewervelden	0	0	0

Zoals te zien in de tabel scoren beide varianten vrijwel gelijk qua effecten op natuurwaarden. Voor beide varianten is het mogelijk om de effecten op natuurwaarden te verminderen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Op basis van het verkennende onderzoek is in het kader van de bestemmingsplan-procedure een aantal vervolgwerkzaamheden noodzakelijk. Deze zijn weergegeven in de hierna volgende tabel. Het gaat om een boscompensatieplan en om aanvullende onderzoeken voor strenger beschermde soorten. Voor andere soortgroepen kan op voorhand worden uitgesloten dat er overtreding van de Flora- en faunawet zal optreden.

Wanneer het bos in het plan behouden blijft en planologisch beschermd kan worden, kan boscompensatie vanuit de Boswet achterwege blijven. In dat geval kan het

wel alsnog noodzakelijk zijn dat vanuit de Flora- en faunawet mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn voor soorten die een relatie hebben met het bos.

Overzicht van de vervolgwerkzaamheden die vanuit het aspect natuur noodzakelijk zijn in de bestemmingsplanprocedure. Afhankelijk van de uitkomsten van de aanvullende onderzoeken naar beschermde soorten kunnen mitigerende maatregelen nodig zijn.

Toetsingskader	Natuurwaarden	Vervolgactie
Boswet – compensatiebeginsel	Bos rondom visvijvers	Boscompensatieplan opstellen*: - bepalen omvang - aanwijzen en bestemmen van compensatiegronden - Vastleggen in overeenkomst
Flora- en faunawet	Das	Aanvullend onderzoek (burchten in omgeving)
Flora- en faunawet	Eekhoorn	Aanvullend onderzoek (nesten in bos)
Flora- en faunawet	Vleermuizen	Aanvullend onderzoek (vliegroutes)
Flora- en faunawet	Roofvogels	Aanvullend onderzoek (nesten in bos)
Flora- en faunawet	Levendbarende hagedis	Aanvullend onderzoek (voorkomen)

* Wanneer het bos in het plan behouden blijft en planologisch beschermd wordt tegen kap, is compensatie vanuit de Boswet niet aan de orde. In dat geval kan het wel alsnog noodzakelijk zijn dat vanuit de Flora- en faunawet mitigerende of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn als gevolg van verstoring van het bos. Dit is afhankelijk van de aanwezige soorten en de planuitwerking.

3. WERKWIJZE

Toetsingskader

Voor de m.e.r.-procedure is in de notitie reikwijdte en detailniveau² aangegeven welke onderzoeksresultaten en effectbeoordelingen aan bod moeten komen. De beoordeling betreft de inrichting van het plangebied als themapark met verschillende geluid en licht producerende attracties. Daarnaast betreft het de stroom van bezoekers die voor een zeer belangrijk deel met de auto zullen komen, hetgeen leidt tot belasting op geluid en luchtkwaliteit. In het MER worden de effecten van de alternatieven in beeld gebracht. Er wordt uitgegaan van een worst-case benadering, waarin een maximale invulling van het beoogde gebied (zie volgende paragraaf) wordt vastgelegd. De beoordeling wordt weergegeven in een score op een vijf-puntsschaal ten opzichte van de referentiesituatie. Deze schaal ziet er als volgt uit:

++	Positieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
+	Lichtpositieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
0	Geen significant effect ten opzichte van de referentiesituatie
-	Lichtnegatieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie
--	Negatieve effecten ten opzichte van de referentiesituatie

Figuur 5. Betekenis scores 5-puntsschaal

Voor de effectenbeoordeling in het kader van de m.e.r. zijn een aantal criteria gehanteerd, die zijn gebaseerd op de richtlijnen van de Commissie MER (zie bijlage). De effectenbeoordeling is onderverdeeld in 'gebieden' en 'soorten'.

- voorkomen van en effecten op kenmerkende ecotopen;
- verwachting van het voorkomen van beschermde (FF-wet) en bedreigde (Rode Lijst) plantensoorten en effecten op deze soorten;
- ligging van het plangebied binnen de regionale ecologische structuur en effecten op deze ecologische structuur;
- verwachte effecten op aangrenzende beschermde natuurgebieden (EHS) door verstoring, verdroging, etc.
- effecten op wettelijk beschermde natuurgebieden, specifiek op het aspect stikstofdepositie.

Ten behoeve van de bestemmingsplanprocedure zijn dezelfde natuurwaarden in beeld gebracht. De effecten zijn echter niet vertaald in een over-all beoordeling op

² BRO. 2012. Notitie reikwijdte en detailniveau Bestemmingsplan Toverland. Gemeente Horst aan de Maas. BRO-rapport 211x05779, 3 juli 2012.

vijfpuntsschaal, maar specifiek benoemd. Van soorten waarnaar uitgebreider onderzoek nodig is om een beoordeling te kunnen maken, is dit aangegeven. In de conclusie is aangegeven of de ontwikkeling in overeenstemming met de natuurwetgeving gerealiseerd kan worden en of hierbij specifieke (mitigerende) maatregelen nodig zijn. De toetsing aan de Flora- en faunawet vloeit voort uit de 'Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen' van het Ministerie van LNV van september 2009.

Onderzoek

Om de natuurwaarden van het studiegebied in beeld te brengen is een bronnenonderzoek en een verkennend veldonderzoek uitgevoerd. Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van vrij beschikbare gegevensbronnen van beschermde planten en dieren, zoals provinciale natuurgegevens, algemene verspreidingsatlassen en waarnemingsites. Er zijn geen gegevens aangekocht bij Natuurloket.

Het verkennende veldonderzoek is uitgevoerd door een ecooloog van BRO³ op 25 juli 2012. Tijdens het veldbezoek zijn de aanwezige ecotopen en begroeiingen in beeld gebracht; bovendien is gelet op sporen en verblijfplaatsen van (beschermde) soorten in en rondom het plangebied. De aanwezige bebouwing is aan de buitenzijde onderzocht. Tijdens het veldbezoek was het licht bewolkt en 25 graden Celsius.

³ BRO is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het NGB is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus en heeft als doel kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging. Onze werkzaamheden voeren wij dan ook uit volgens de door het NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010). De medewerkers binnen de discipline ecologie voldoen aan de door het Ministerie van EL&I genoemde voorwaarden voor ter zake deskundigen op het gebied van ecologisch onderzoek.

4. BESCHERMDE NATUURWAARDEN

4.1 Inleiding

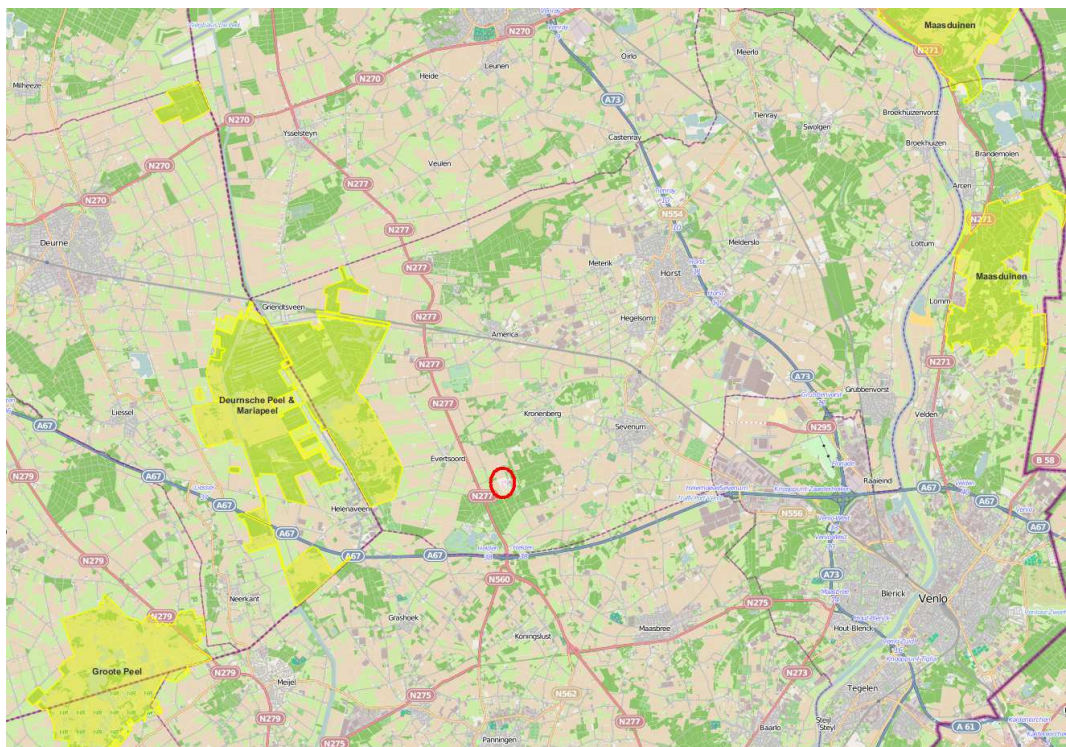
In voorliggend hoofdstuk worden de natuurwaarden beschreven die relevant zijn voor de effectenbeoordeling. In paragraaf 4.2 zijn de wettelijk beschermde natuurgebieden in de omgeving in beeld gebracht. In paragraaf 4.3 is de waarde van het plangebied ten opzichte van de regionale ecologische structuur bepaald. In paragraaf 4.4 wordt ingegaan op de ecotopen () in het plangebied. In paragraaf 4.5 is een beoordeling gemaakt van de waarde van het plangebied voor beschermde en bedreigde planten- en diersoorten. Waarnemingen van soorten zijn ook vermeld.

4.2 Wettelijk beschermde gebieden

Het plangebied ligt op 2,3 kilometer (minimale afstand) van het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel & Mariapeel. Dit gebied is aangewezen voor de bescherming van de volgende soorten en habitattypen:

- Droge heiden (H4030)
- Actieve hoogvenen (H7110A)
- Herstellende hoogvenen (H7120)
- Dodaars (broedvogel)
- Nachtzwaluw (broedvogel)
- Blauwborst (broedvogel)
- Roodborsttapuit (broedvogel)
- Toendrarietgans (niet-broedvogel)
- Kolgans (niet-broedvogel)
- Kraanvogel (niet-broedvogel).

In de verdere omgeving ligt nog één wettelijk beschermd gebied binnen 10 kilometer van het plangebied. Het betreft het Natura 2000-gebied Groote Peel op 9,4 km. Andere gebieden (Maasduinen, Leudal, Swalmdal) liggen op grotere afstand.

Figuur 6. Ligging van het plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van wettelijk beschermde natuurgebieden.

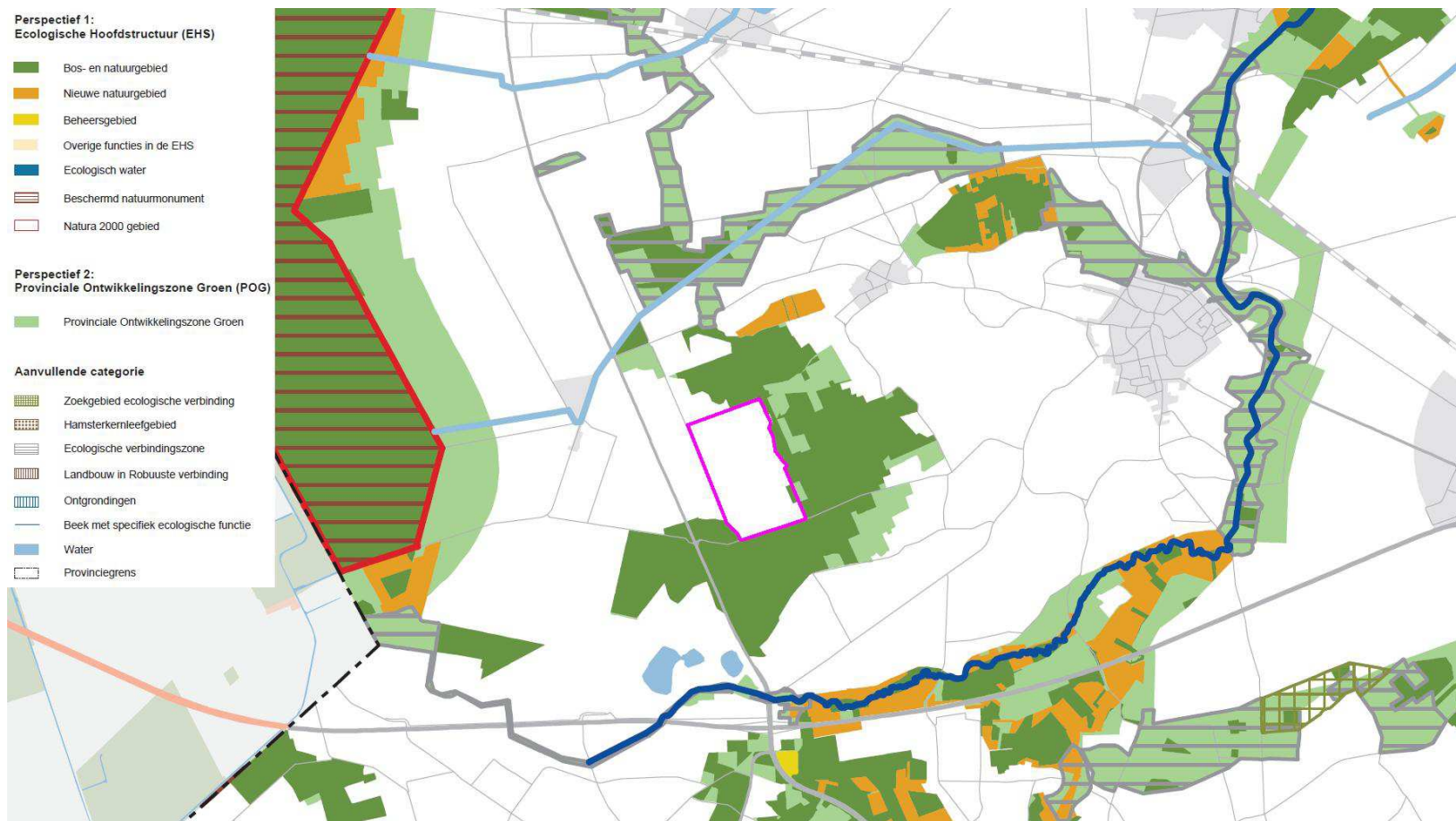
4.3 Ecologische structuur

Het plangebied ligt tegen een vrijwel aaneengesloten bosgebied van enkele honderden hectare. Het bosgebied bestaat uit de beboste Peelhorsten Schatberg, Steegberg en Heesberg. Dit bosgebied wordt doorsneden door de doorgaande wegen Middenpeelweg en Helenaveenseweg. Zowel ten zuiden als ten noorden van dit bosgebied ligt een beekdal. In deze beekdalen liggen verspreide natuurterreintjes maar het grootste deel van de gronden rondom het bosgebied kennen een (intensief) agrarisch gebruik.

Het bosgebied sluit niet aan op andere natuurgebieden in de omgeving, zoals de Mariapeel, Heesbeemden, dal van de Groote Molenbeek etc. Het agrarisch gebied is voor veel planten- en diersoorten ongeschikt als verbinding. Desalniettemin zal er voor verschillende soortgroepen (vogels, zoogdieren) uitwisseling plaatsvinden tussen deelpopulaties. Op de provinciale Groene Waardenkaart (zie afbeelding) zijn via nog te realiseren ecologische verbindingzones verbindingen voorzien tussen de verschillende natuurgebieden. Deze kaart is niet te beschouwen als een waardenkaart, maar een beleidskaart.

Het plangebied wordt aan twee zijden omsloten door bos dat behoort tot het boscomplex de Steegberg. Aan de zuidzijde ligt de Helenaveenseweg tussen het bos en het park; aan de oostzijde gaat het plangebied rechtstreeks over in het bos. In het Natuurbeheerplan Provincie Limburg is het gebied aangeduid als 4.09D (zie afbeelding) en als volgt beschreven. Het voormalige heide- en stuifzandgebied bestaat uit een houtaanplant met grove den. In het gebied liggen enkele akkers en twee percelen vergraste droge heide met boomopslag. In 'de Bossen' ligt een perceel heide en loofbos waarin jeneverbesstruiken en heidespurrie groeien. Het gebied is belangrijk voor de boomvalk en de levendbarende hagedis. In het Landschapsontwikkelingsplan de Peelbergen wil men een gedeelte van het heidegebied begrazen met ezels. *Aandachtsoorten:* levendbarende hagedis, jeneverbes.

Het attractiepark heeft in de huidige situatie een bepaald verstorend effect op de ecologische structuur. Ten eerste doordat de rechtstreekse overgang tussen bos (schuilgelegenheid voor dieren) en agrarisch gebied (foerageergelegenheid voor dieren) verdwenen is. Ten tweede zorgt het park en de verkeersaantrekkende werking voor een geluidsverstoring.

Figuur 7. Ligging van het plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van wettelijk beschermde natuurgebieden.

Foto's pagina 16. 1) akker aan Schorfvenweg. 2) akker ten westen van de visvijvers. 3) grasland, ruigte en struweel rondom de visvijvers. 4) grasland op het bestaande attractiepark. 5) berm met heischrale vegetatie op talud van waterloop. 6) berm aan oostzijde van de Schorfvenweg. 7) naaldbos ten westen van de zuidelijke visvijver. 8) dicht aangeplant loofbos aan Schorfvenweg.

Foto's pagina 17. 1) houtsingel tussen de waterloop en attractie Troy. 2) restant van een laanstructuur ten westen van de visvijvers. 3) visvijver. 4) waterloop ten westen van het bestaande attractiepark. 5) parkeerterrein met halfverharding en beplanting. 6) parkeerterrein op hoek Schorfvenweg-Helenaveenseweg.

4.4 Ecotopen

4.4.1 Akker

De agrarische percelen in het plangebied zijn in gebruik als bouwland. Ten tijde van het veldbezoek werd het grootste deel gebruikt voor de teelt van maïs en kleinere delen voor de teelt van gerst, aardappelen en kool. De percelen vallen onder de reguliere teelt en worden intensief bewerkt en bemest. Op de akkers zelf zijn wilde planten nagenoeg afwezig. Aan de randen komen zeer algemene verstoringssindicatoren voor.

4.4.2 Grasland, ruigte en struweel

Rondom de vijvers van het Schorfven is een gemaaide grasvegetatie aanwezig met soorten zoals witte klaver, smalle weegbree, duizendblad, biggenkruid etc. Daarnaast is een ruigte- en struweelvegetatie aanwezig met struikvormers zoals braam, rimpelroos, meidoorn, wilgen en jonge aangeplante bomen.

Ten noorden van het plangebied (ten noorden van de Heesbredeweg) bevindt zich een perceel waar een ruigtevegetatie tot ontwikkeling is gekomen. Hier groeien diverse hoge grassen en ruigtekruiden en is enige opslag van jonge struiken. Aan de bosrand is een grasvegetatie met pijpenstrootje aanwezig.

In het park en bij de entree liggen een aantal grasvelden, die als gazon worden beheerd.

4.4.3 Bermen

Langs de wegen en landbouwpaden in het plangebied liggen grazige bermen. Plaatselijk komen hierin nog kenmerkende soorten voor van heide en heischrale graslanden voor (waaronder struikheide) maar zeer algemene soorten domineren. Opvallend is het verschil in diversiteit en structuur tussen bermvegetaties die grenzen aan maïsakkers en vegetaties die grenzen aan onbemeste gebieden (zie foto 5 op pagina 16).

De bermvegetaties zijn in de provinciale vegetatiekarteringen omschreven als 'een vegetatie die voor meer dan 75% uit lage-kwaliteitsindicerende soorten bestaat, met enkele aandachtsoorten'. Het zuidelijke deel van de Schorfvenweg is benoemd als 'een vegetatie met kenmerken van gewone veldbies-muizenoorgrasland of gevinde-kortsteelgrasland'.

4.4.4 Houtopstanden

In het plangebied is een jonge aangeplante houtopstand aanwezig van circa 1,5 hectare. Deze bestaat uit diverse boom- en struikvormers zoals zomereik, kers, veld-esdoorn, abeel, vlier. Door de dichte beplanting is een ondergroei vrijwel geheel afwezig. Tegenover de boerderij aan de Schorfvenweg ligt een kleinere houtopstand of bosschage van 30 x 125 meter, bestaande uit zomereik, berk en vuilboom.

Ten westen van de zuidelijke visvijver is een naaldbosperceel aanwezig. Ook ligt een naaldbosperceel ten oosten van de bestaande hallen. Deze naaldbossen bestaan uit grove den met in de struiklaag vuilboom, Amerikaanse vogelkers en lijsterbes. De ondergroei is matig tot slecht ontwikkeld en bestaat uit brede stekelvaren, grassen en mossen.

Ten westen van de noordelijke visvijver zijn enkele jong aangeplante gemengde bossen aanwezig. Deze bestaan zowel uit boom- en struikvormers. Aan de noordzijde van deze aanplant staan enkele oudere eiken.

Buiten het plangebied zijn grote oppervlakten bos aanwezig. Het gaat om oudere en jongere aangeplante bossen (loof- en naaldhout) met voor voedselarme bossen kenmerkende soorten in de ondergroei.

4.4.5 Lanen en houtsingels

Langs wegen, paden en perceelscheidingen zijn plaatselijk houtsingels en lanen aanwezig. Aan de slootkant ten westen van de achtbaan Troy staat een houtsingel die voornamelijk bestaat uit wilgen. Langs de Schorfvenweg staat een eenzijdige rijbeplanting met berken in de wegberm (westzijde). De Helenaveenseweg heeft een dubbelzijdige laanbeplanting met eiken. Onregelmatige beplantingen met eiken, berken en wilgenopslag zijn te vinden langs de Heesbredeweg, en verspreide eiken in het oostelijke deel van het plangebied. Op het huidige parkeerterrein en entreegebied staan verschillende bomen aangeplant, voornamelijk zomereiken.

4.4.6 Oppervlaktewater

De twee visvijvers zijn gegraven vijvers met een maximale diepte van circa 2 meter. De vijvers worden gevoed door (voedselrijk) oppervlaktewater. In het water groeien waterlelie en gele plomp; deze zijn geïntroduceerd. De oevervegetatie is goed ontwikkeld met kruidachtige soorten. Bomen ontbreken langs de vijver, behalve opschietende wilgen.

Ten westen van het bestaande attractiepark loopt een brede waterloop met steile oevers, die ten noorden van de houtopstand naar het westen afbuigt. Ten zuiden van het attractiepark loopt de waterloop parallel aan de Helenaveenseweg en gaat

daar over in twee vijvers. Deze vijvers hebben steile oevers die deels zijn begroeid met riet en andere oeverplanten. De taluds zijn begroeid met ruigtekruiden.

De genoemde waterloop is sterk geëutrofeerd door afspoeling van meststoffen vanuit de aangrenzende agrarische percelen. Plaatselijk is de waterloop dicht begroeid met algen en wordt de oevervegetatie gedomineerd door grote brandnetel. Ter hoogte van het attractiepark is de bealging minder sterk en is een meer diverse oevervegetatie aanwezig.

4.4.7 Park en verhardingen

Het bestaande attractiepark is grotendeels verhard, bebouwd of voorzien van sierbeplanting, snipperpaden etc. Het bestaande parkeerterrein is aangelegd met halfverharding en tussenliggende wadi's en groenvoorzieningen. Het westelijke parkeerterrein bestaat uit een aaneengesloten verharding. In het recent ontwikkelde deel van het park zullen op korte termijn verhardingen en sierbeplantingen aangelegd worden.

4.5 Soortenbeschrijving

4.5.1 Vaatplanten

Aandachtsoorten zijn volgens de provinciale vegetatiekarteringen (2002) uitsluitend te vinden langs lijnvormige elementen zoals wegbermen en slootkanten. Gezien het huidige terreingebruik zal dit in de huidige situatie niet veranderd zijn. Wel is het twijfelachtig of de soorten die in 2002 zijn aangetroffen, nog steeds voorkomen. De omstandigheden voor deze soorten zullen in de tussentijd eerder verslechterd dan verbeterd zijn. Als aandachtsoorten worden onder meer genoemd: struikheide, boshavikskruid, schermhavikskruid (op drogere delen), trekkruid, slanke waterkers, gewone waternavel, zompvergeet-mij-nietje (in slootkanten). Beschermd of bedreigde soorten zijn niet vermeld en naar alle verwachting afwezig. Wel komen aan de oevers van de visvijvers de beschermde soorten waterdrieblad en zwanebloem, maar deze zijn hier uitgezet en zijn hier niet als wilde soorten te beschouwen.

4.5.2 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied diverse sporen van veldmuis, mol en konijn waargenomen. Behalve deze soorten zullen nog verschillende andere algemene grondgebonden zoogdiersoorten van het plangebied gebruik maken, zoals egel, huisspitsmuis, (gewone en tweekleurige) bosspitsmuis, vos, ree, haas, rosse woelmuis en woelrat. De verspreiding van kleine marterachtigen zoals wezel, hermelijn en bunzing is slecht bekend, maar ook deze soorten zouden in het plange-

bied kunnen voorkomen. Al deze soorten vallen onder beschermingsniveau 1 van de Flora- en faunawet; voor soorten van dit beschermingsniveau geldt een algemene vrijstelling ex artikel 75 van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Van de strenger beschermde grondgebonden zoogdieren komen de soorten eekhoorn, steenmarter en das voor in de omgeving van het plangebied (waarnemingssites zoals telmee.nl en quickscanhulp.nl). De eekhoorn komt voor in het bosgebied rondom het plangebied. In het bos ten westen van de visvijver zijn vraatsporen van eekhoorns aangetroffen. De bomen in dit gebied zijn bovendien geschikt als nestbomen. De rest van het plangebied zullen eekhoorns vanuit het omringende bosgebied in meer of mindere mate gebruiken en daarbij de bosschages, lanen en verspreide bomen als dekking en foerageergebied gebruiken. Een wezenlijke verblijfsfunctie voor eekhoorns hebben de agrarische percelen en het bestaande park niet. Het aangeplante bosperceel aan de Schorfvenweg is niet bijzonder geschikt voor eekhoorns vanwege het ontbreken van geschikte verblijfplaatsen en foerageergelegenheid.

Steenmarters en dassen komen in de omgeving van het plangebied in vrij lage dichtheden voor. Het intensief bewerkte agrarische gebied is niet bijzonder geschikt als foerageergebied. Door de grote omvang kan het toch van belang zijn; dit is onder andere afhankelijk van de afstand tot vaste rust- en verblijfplaatsen. In het plangebied zelf zijn geen dassenburchten aanwezig. Over het voorkomen van burchten in de omgeving zijn geen gegevens bekend. Voor steenmarters zijn geschikte verblijfplaatsen en schuilplaatsen zoals schuurtjes, rommelhoekjes, takkenhopen etc. nagenoeg afwezig.

4.5.3 Vleermuizen

Tijdens het veldbezoek is gelet op de aanwezigheid van geschikte verblijfplaatsen in gebouwen en holle bomen. In het plangebied zijn geen voor vleermuizen geschikte holle bomen aanwezig. De bebouwing in het attractiepark bestaat aan de buitenkant uit plaatmateriaal en is ongeschikt voor vleermuizen. In het te ontwikkelen deel zijn in het geheel geen gebouwen aanwezig. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn daarmee op voorhand uit te sluiten.

Wel kan het plangebied deel uitmaken van het functionele leefgebied van vleermuizen die in de omgeving verblijfplaatsen hebben. De bomenrijen, houtsingels en waterloop in het plangebied kunnen van belang zijn als vaste vliegroute van vleermuizen. De beplantingen en de visvijvers kunnen tevens van waarde zijn als foerageergebied. Met name de visvijvers zijn door hun beschutte ligging zeer geschikt. Het open akkerland zal op zichzelf weinig waarde hebben voor vleermuizen vanwege het ontbreken van geleidende structuren.

4.5.4 Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied verschillende vogelsoorten waargenomen waarvan verondersteld kan worden dat deze in het plangebied broeden. Daarnaast zijn in de provinciale vogelkarteringen (2002) diverse vogelsoorten gemeld. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen typische akker- en weidevogels, struweelvogels, bosvogels en vogels met een brede ecologische amplitude. Als akker- en weidevogels worden wulp, scholekster, patrijs, kwartel, veldleeuwerik en gele kwikstaart genoemd. Veel van deze soorten gaan landelijk achteruit en zullen op basis van de aangetroffen ecotopen en het huidige agrarische gebruik niet tot nauwelijks meer in het gebied voorkomen. Als struweelvogels worden geelgors, grasmus, spotvogel, bosrietzanger en boompieper genoemd. Tijdens het veldbezoek is ook de kneu waargenomen in het gebied rondom de visvijvers. Deze soorten zijn iets minder afhankelijk van het agrarische beheer en zullen (op basis van het veldbezoek) nog in het plangebied vertegenwoordigd zijn.

Bossoorten waaronder roofvogels, spechten, mezen, boomkruiper en boomklever zullen voorkomen in de houtopstanden in en rondom het plangebied. Het dicht aangeplante bosperceel aan de Schorfvenweg is (nog) niet geschikt voor dergelijke soorten; het bosperceel bij de visvijvers wel. In dit bosperceel zijn Tenslotte komen in het plangebied diverse soorten met een brede ecologische amplitude voor, zoals houtduif, merel, tjiftjaf, winterkoning en vink.

4.5.5 Amfibieën, reptielen en vissen

Volgens de gegevens van visclub de Peelvissers werd in de visvijvers gevestigd op karpers en witvis (voorns). De vijvers zijn voor de sluiting in 2011 afgevestigd. Het voorkomen van bijzondere vissoorten in de vijvers is erg onwaarschijnlijk. De begroeide kruidenrijke oevers bieden een geschikte waterhabitat voor amfibieën. Volgens de atlas Herpetofauna van Limburg (2009) en andere verspreidingsgegevens komen in de omgeving algemene soorten voor zoals gewone pad, bruine kikker en middelste groene kikker. Deze soorten vallen onder beschermingsniveau 1 van de Flora- en faunawet; waarvoor een algemene vrijstelling ex artikel 75 van de Flora- en faunawet geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Als landhabitat is het omliggende grasland, struweel en bos geschikt. De enige streng beschermde amfibieënsoort die in de omgeving van het plangebied voorkomt, is de poelkikker. Deze soort is in het verleden waargenomen in een natuurterreintje aan de Kleefsedijk, op circa 1,5 kilometer ten zuidoosten van het plangebied. De poelkikker prefereert als voortplantingswater kleine voedselarme poelen, het liefst zonder vis. De visvijvers voldoen niet aan de habitateisen van deze soort, zodat het voorkomen van de poelkikker in het plangebied erg onwaarschijnlijk is.

In de waterloop die door het plangebied loopt, is tijdens het veldbezoek een groene kikker waargenomen. Gezien de habitatvoorkeur zal het gaan om de soort middel-

ste groene kikker. Het voorkomen van strenger beschermde soorten in de sterk ge-eutrofiëerde sloot is redelijkerwijs uit te sluiten. In de sloot is vis aanwezig; er zijn geen gegevens over het voorkomen van specifieke vissoorten. De in de waterloop voorkomende vissoorten zullen ook voorkomen in de aangrenzende vijvers voor de entree, aangezien deze met elkaar verbonden zijn.

Tijdens het veldbezoek is de reptielensoort levendbarende hagedis aangetroffen, iets ten westen van het plangebied. Voor deze soort zijn in het plangebied geschikte en minder geschikte habitats aanwezig: de ruigte- en schraallandvegetaties zijn het meest geschikt; de bospercelen en bermen zijn matig geschikt. De akkers zijn geheel ongeschikt. In figuur 8 is de geschiktheid van het plangebied voor de levendbarende hagedis schematisch weergegeven.

4.5.6 Overige diersoorten

Het voorkomen van ongewervelde diersoorten is in het algemeen matig tot slecht bekend. Tijdens het veldbezoek zijn algemene dagvlinders waargenomen, zoals bont zandoogje, bruin zandoogje, atalanta, klein koolwitje etc. Langs de waterloop ten westen van de achtbaan Troy zijn weidebeekjuffers aangetroffen.

Het plangebied lijkt op basis van de aangetroffen habitats niet bijzonder geschikt voor bedreigde of wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten. Dergelijke soorten stellen zeer specifieke eisen aan de milieuomstandigheden en de vegetatie.

Figuur 8. Habitatgeschiktheid van het plangebied en directe omgeving voor de levendbarende hagedis. Geel = matig geschikt, oranje = geschikt leefgebied. Rode stippen: waarnemingen.

5. EFFECTENBEOORDELING

5.1 Inleiding

In voorliggend hoofdstuk worden de effecten van de ontwikkeling van Toverland beoordeeld. Hiervoor zijn drie scenario's met elkaar vergeleken met de referentiesituatie. Deze scenario's zijn beschreven in paragraaf 5.2.

De effecten zijn op verschillende schaalniveaus in beeld gebracht. De ontwikkeling van een groot attractiepark kan effecten hebben op de regionale ecologische structuur: in hoeverre worden natuurlijke processen zoals migratie en dispersie van planten- en diersoorten beïnvloed, in hoeverre veranderen abiotische omstandigheden (bv. hydrologie) waardoor natuurwaarden verloren kunnen gaan. Specifieke effecten op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden door stikstofdepositie zijn weergegeven in paragraaf 5.3. Overige effecten op de regionale ecologische structuur zijn weergegeven in paragraaf 5.34. Effecten op de direct omliggende bos- en natuurgebieden door verstoring zijn toegelicht in paragraaf 5.5.

Effecten op de ecologische structuur bestaan daarnaast uit oppervlakteverlies van kenmerkende habitats in het plangebied zelf en het mogelijke verdwijnen van verblijfplaatsen of groeiplaatsen van dieren- en plantensoorten. Deze worden toegelicht in respectievelijk paragraaf 5.6 en 5.7.

In het lange-termijnsceario ontstaat in het buitengebied tussen Kronenberg, Severnum en Helenaveen een bebouwingscluster van 80 à 90 hectare. Waarden die van belang zijn voor kwetsbare diersoorten zoals stilte, donkerte en aaneengeslotenheid van het landschap zullen daardoor onder druk komen te staan. Om te beoordelen in hoeverre deze waarden nog voldoende overeind blijven om het behoud van kwetsbare soorten te kunnen waarborgen, kan de geplande uitbreiding van Toverland niet los worden gezien van andere geplande ontwikkelingen in het gebied de Peelbergen. In deze natuurtoets zijn deze ontwikkelingen buiten beschouwing gelaten omdat er nog geen concrete ontwikkelingen in procedure of in voorbereiding zijn.

5.2 Beschrijving ontwikkeling

5.2.1 Referentiesituatie

De huidige situatie vormt samen met de autonome ontwikkeling de referentiesituatie. De milieueffecten van de verschillende alternatieven worden met de referentiesituatie vergeleken. De begrenzing van de referentiesituatie is weergegeven in fi-

guur 1. De referentiesituatie bestaat uit de huidige situatie inclusief de reeds geplande uitbreiding (die voor de MER als gegeven wordt beschouwd). Deze uitbreiding betreft een gebied van 4 hectare ten noorden van het huidige attractiepark.

Toverland heeft de wens in noordelijke richting uit te breiden. De gemeente Horst aan de Maas wil goed inzicht krijgen in de milieueffecten van een uitbreiding waardoor in deze MER twee alternatieven bekeken worden, gericht op een uitbreiding van Toverland in de komende tien jaar (passend bij de bestemmingsplanperiode). Deze alternatieven zijn te beschouwen als de maximale bandbreedte voor de ontwikkeling van Toverland in de komende tien jaar, op basis waarvan de milieugevolgen in beeld gebracht worden. In de uiteindelijke doorontwikkeling van Toverland kunnen meerdere tussenliggende varianten tot stand komen, niet alleen als gevolg van eventuele milieu-effecten, maar zeker ook afhankelijk van de mogelijkheden om gronden te verwerven en de logistiek van het park.

5.2.2 Alternatief noordoostwaarts

Dit alternatief ligt ten grondslag aan het Business plan van Toverland. Het alternatief is weergegeven in figuur 2. In dit alternatief wordt de bestaande entree van het park verruimd en wat naar het westen verlegd om de verbinding naar de waterpartij die direct achter de reeds geplande uitbreiding begint, gestalte te kunnen geven. De parkeervoorzieningen worden deels verplaatst en verder uitgebreid op de percelen tussen de Schorfvenweg en het bestaande park. De verdere uitbreiding krijgt een wat gestrektere vorm waarbij de hotelfaciliteiten worden gesitueerd aan de Heesbredeweg, tegen het bosgebied aan. De Heesbredeweg wordt daartoe benut al aanrijroute voor de hotels. In dit alternatief vindt de ontwikkeling grotendeels plaats op gronden van Toverland en gemeente en wordt het bestaande agrarisch bedrijf aan de Schorfvenweg zo veel mogelijk gespaard. Het bestaande kleine boscomplex aan de Schorfvenweg valt buiten het alternatief. De vijvers en het aangrenzende kleinere boscomplex achter de reeds voorgenomen uitbreiding worden geïntegreerd in de parkopzet. De totale uitbreidingsruimte exclusief vijvers en boscomplex beslaat circa 14 hectare voor attractiepark en hotel en circa 8,5 hectare voor parkeren.

5.2.3 Alternatief noordwestwaarts

Het tweede alternatief dat in het kader van de m.e.r. wordt meegenomen, gaat uit van een meer westwaartse ontwikkeling van Toverland. De double-loop structuur en de waterpartij kunnen op eenzelfde soort manier worden ontwikkeld als in het alternatief Noordwaarts. Ook de verplaatsing en uitbreiding van parkeerruimte is grotendeels gelijk. De gestrekte vorm langs het bosgebied wordt echter in dit alternatief vervangen door een meer vierkante vorm naar de Schorfvenweg toe, waarbij de hotelfaciliteiten worden gesitueerd aan de Schorfvenweg direct ten noorden van het bosperceel met een eigen toegang via de Schorfvenweg. In dit alternatief vindt

de ontwikkeling grotendeels plaats op percelen van agrarische bedrijven. De ruimte rond de vijvers wordt minder belast de ruimte langs de bosrand blijft gespaard, waardoor die meer een functie kan vervullen voor het bosgebied. Het bestaande kleine boscomplex aan de Schorfvenweg kan gehandhaafd blijven en krijgt een functie als landschappelijke scheiding tussen parkeerplaats en hotelfaciliteit. Het alternatief is weergegeven in figuur 3. De totale uitbreidingsruimte exclusief vijvers en boscomplex beslaat circa 15 hectare voor attractiepark en hotel en circa 8,5 hectare voor parkeren.

5.2.4 Scenario lange termijn

Gelet op de koppeling van het m.e.r. aan een bestemmingsplan dat een planperiode van 10 jaar in zich draagt, is het niet realistisch uit te gaan van een alternatief dat substantieel meer dan een verdubbeling van het ruimtebeslag met zich mee brengt. Een verdere vergroting van het park na de periode van 10 jaar is zeker voorstelbaar. De milieu-effecten daarvan worden met een robuustheidsanalyse globaal in kaart gebracht, waarbij ervan uitgegaan wordt dat het gehele terrein tussen Ecologische Hoofdstructuur, Heesbeenweg en Schorfvenweg volledig in beslag wordt genomen door het themapark. De robuustheidsanalyse wordt kwalitatief neergezet; berekeningen hebben weinig zin, omdat de onzekerheidsmarge te groot is. Het mogelijk scenario voor de lange termijn wordt niet meegenomen als volwaardig alternatief maar dient uitsluitend om een beeld te krijgen van de globale omvang van de milieu-effecten op langere termijn. Het scenario is weergegeven in figuur 4. De totale uitbreidingsruimte exclusief vijvers en boscomplex beslaat circa 40 hectare voor attractiepark en hotel en circa 8,5 hectare voor parkeren

5.3 Effecten op wettelijk beschermde natuurgebieden (aspect stikstofdepositie)

In het kader van de m.e.r.-procedure is onderzoek op het gebied van stikstofdepositie noodzakelijk om de effecten van de ontwikkelingen in beeld te brengen op de omgeving van het attractiepark. Dit betreft met name het door de Natuurbeschermingswet beschermde gebied 'Deurnsche Peel & Mariapeel'. Met het depositiemodel OPS Pro versie 4.3.15 is de verspreiding van de stikstofoxiden die door het park worden uitgestoten en de depositie van stikstof berekend. De resultaten zijn weergegeven in het rapport "Onderzoek stikstofdepositie natuur t.b.v. m.e.r.- en bestemmingsplanprocedure Attractiepark Toverland te Sevenum" (AGEL adviseurs, 2013). Op basis van het onderzoek kan gesteld worden dat beide varianten neutraal scoren ten opzichte van de referentiesituatie.

5.4 Effecten op de regionale ecologische structuur

In figuur 7 is te zien dat de ontwikkeling volgens het lange-termijn scenario er niet toe leidt dat verbindingen van het bosgebied Steegberg-Schatberg-Heesberg naar omliggende natuurgebieden verdwijnen. Ook beide ontwikkelingsalternatieven scoren hierbij neutraal.

Wel zal in alle scenario's de verbinding tussen het bosgebied en het omliggende agrarische gebied verminderen. Er is een berekening gemaakt van de lengte die het park grenst aan bestaand bos- en natuurgebied in de referentiesituatie en in de verschillende alternatieven. Zoals te zien in tabel 1 en figuur 9 scoren hierbij beide alternatieven slechter dan de referentiesituatie en scoort het alternatief noordwaarts iets negatiever dan het alternatief westwaarts.

Tabel 1. Lengte waarover het park grenst aan bestaand bos- en natuurgebied in de verschillende scenario's.

	Referentie	Noordoostwaarts	Noordwestwaarts	Lange termijn
Absoluut	1,49 km	2,70 km	2,36 km	3,08 km
Relatieve toename	-	82 %	59 %	107 %

Indirecte versnippering ontstaat door de verkeersaantrekkende werking. Door een toename van verkeer zullen dieren de Helenaveenseweg en Peelheideweg moeilijker kunnen passeren. Het gaat in totaal om circa 1 kilometer weg die aan bestaand bos- en natuurgebied doorsnijdt. De verkeersaantrekkende werking is bij beide alternatieven gelijk ten opzichte van elkaar en bij het lange-termijnscenario het grootst. Ook van lichtverstoring wordt verondersteld dat deze bij beide alternatieven gelijk is ten opzichte van elkaar en bij het lange-termijnscenario het grootst is.

Hydrologische effecten zijn in de verschillende alternatieven niet te verwachten, onder voorwaarde dat er hydrologisch neutraal ontwikkeld wordt. Dit betekent dat hemelwater ter plekke kan infiltreren en de lokale grondwaterstromen naar de lager gelegen beekdalen niet negatief beïnvloed worden.

Figuur 9. Afname van verbinding tussen bos/natuurgebied en agrarisch gebied (groen) als maat voor versnippering. Alternatief noordoostwaarts (oranje).

Figuur 10. Afname van verbinding tussen bos/natuurgebied en agrarisch gebied (groen) als maat voor versnippering. Alternatief noordwestwaarts (paars).

Figuur 11. Afname van verbinding tussen bos/natuurgebied en agrarisch gebied (groen) als maat voor versnippering. Langetermijn-scenario (rood).

5.5 Effecten op aangrenzende beschermde bos- en natuurgebieden

De uitbreiding van het attractiepark zal leiden tot een toename van geluidsproductie in het park. Een toename van geluid in bos- en natuurgebieden kan leiden tot gedragsverandering van dieren (verhoogde alertheid, verminderd kunnen opvangen van alarmgeluiden e.a.), waardoor de territoriumdichtheid van dieren kan afnemen. Er zijn diverse studies gedaan naar effecten van (geluids)verstoring op broedvogels. Zo blijkt uit de literatuur dat een hogere geluidsproductie leidt tot een hogere mate van verstoring. Ook een hoge mate van onvoorspelbaarheid leidt tot een hoge mate van verstoring. Samen met de snelheid, de duur van het verblijf en de zichtbaarheid van de verstoringbron vormen deze factoren de belangrijkste fysieke variabelen die bepalen hoe verstorend een recreatievorm is.

Er zijn geen studies bekend naar effecten van attractieparken op omliggende bos- en natuurgebieden. Wel zijn dergelijke studies uitgevoerd voor festivals en racecircuits. Bij onderzoek naar effecten van race-evenementen op TT Circuit Assen op broedvogels is geen wezenlijk effect op broedvogels in een omliggend natuurgebied aangetoond. Ook geluidsverstoring door een kartbaan in het Natura 2000-gebied Oudeland van Strijen blijkt geen negatieve effecten te hebben op de populatieontwikkeling van kwalificerende vogelsoorten. Een onderzoek naar de effecten van dancefestival Amsterdam Open Air op broedvogels en vleermuizen toonde geen wezenlijke effecten op deze soortgroepen. Het ging hierbij echter om evenementen in bestaande recreatiegebieden.

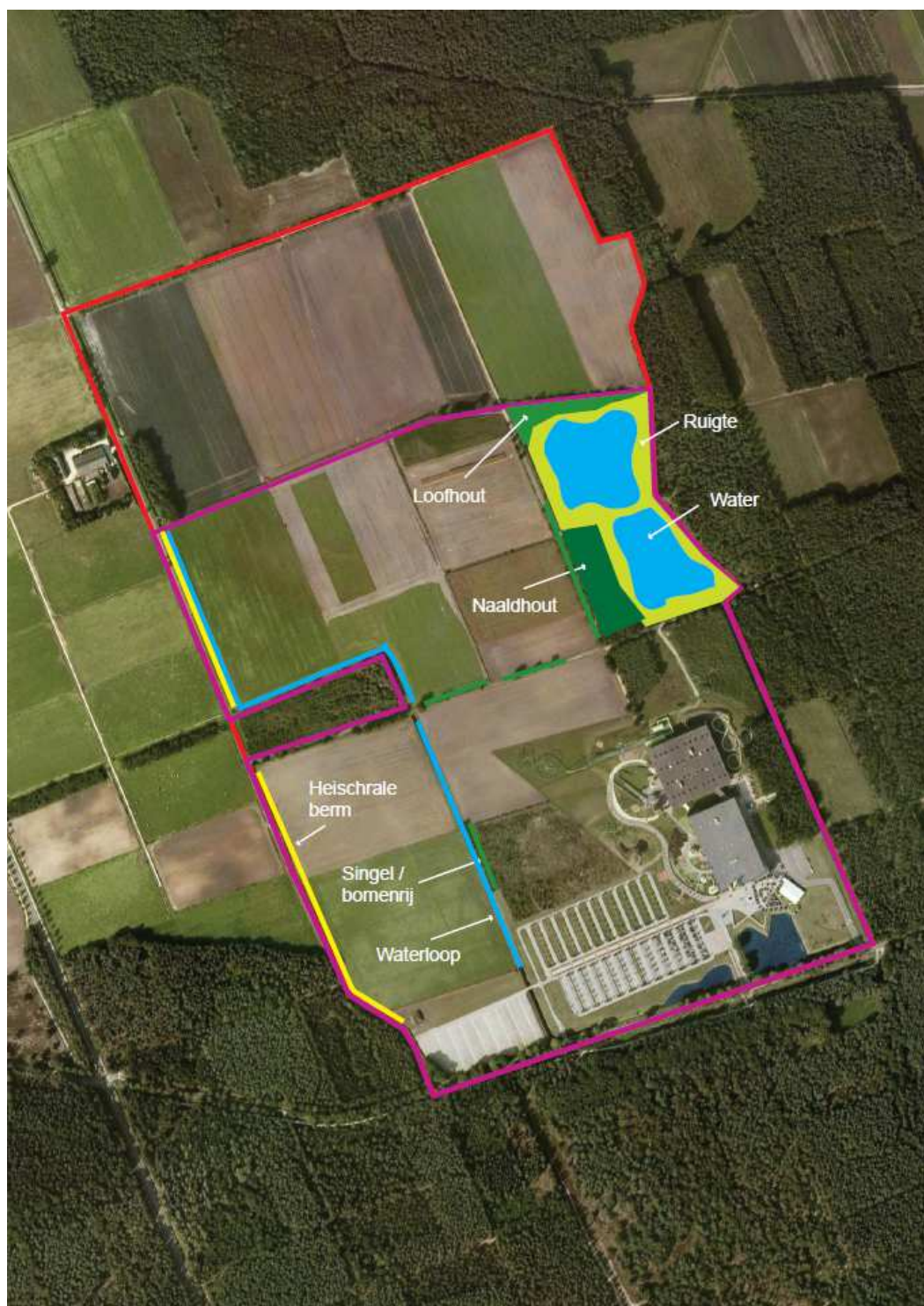
Op basis van de geluidsberekeningen voor Toverland is de toename van geluid op de omliggende bos- en natuurgebieden kwantitatief in beeld gebracht. Uit het rapport Akoestisch onderzoek industrielaawaai t.b.v. m.e.r.- en bestemmingsplanprocedure Attractiepark Toverland te Sevenum (AGEL Adviseurs, 2013) blijkt dat er sprake is van een duidelijke toename van het geluidbelast oppervlak binnen de EHS. De toename is voor beide varianten nagenoeg gelijk aan elkaar. Op basis hiervan scoren beide varianten negatief. Zie ook onderstaande tabel.

Geluidklasse in dB	Referentiesituatie	Variant Noordwaarts	Variant Westwaarts
40-45	112	111	125
45-50	74	152	151
50-55	25	60	52
55-60	8	13	13
> 60	3	8	4
Totaal	222	344	345

In beide alternatieven zou de verstoring te beperken zijn door een bufferstrook op te nemen tussen het bestaande bos en het recreatiepark. Ter hoogte van de visvijvers zouden de oostoevers van de vijvers en de aangrenzende gras- en struweelzone als buffer kunnen worden aangemerkt.

Figuur 12. Kenmerkende ecotopen en lijnvormige elementen die kunnen verdwijnen of verslechteren in alternatief noordoostwaarts.

Figuur 13. Kenmerkende ecotopen en lijnvormige elementen die kunnen verdwijnen of verslechteren in alternatief noordwestwaarts.

Figuur 14. Kenmerkende ecotopen en lijnvormige elementen die kunnen verdwijnen of verslechteren in het langetermijn-scenario.

5.6 Effecten op kenmerkende ecotopen in het plangebied

Door de geplande ontwikkeling zal in een 'worst case scenario' volledige herinrichting plaatsvinden van het plangebied, waarbij kenmerkende ecotopen verloren gaan. In de figuren 12 t/m 14 is te zien dat het oppervlakteverlies van bos bij beide alternatieven gelijk is, en dat dit in het lange-termijns scenario iets groter is. Het verlies aan grasland, ruigte en struweel is bij alle scenario's gelijk.

Effecten op lijnvormige elementen zijn in het alternatief noordwestwaarts iets groter dan in het alternatief noordoostwaarts. De ontwikkeling van het park kan echter ook leiden tot positieve effecten op lijnvormige elementen. Door het verdwijnen van eutrofiëring vanuit de intensieve landbouw kan de kwaliteit van waterlopen en bermen verbeteren. Door landschappelijke inpassingsmaatregelen kunnen nieuwe lijnvormige elementen ontwikkeld worden.

5.7 Effecten op beschermde en bedreigde soorten

5.7.1 Vaatplanten

Effecten op beschermde en bedreigde plantensoorten zijn op voorhand uit te sluiten, aangezien deze in het plangebied niet voorkomen (met uitzondering van de in de visvijvers uitgezette plantensoorten).

5.7.2 Grondgebonden zoogdieren

Het plangebied vormt leefgebied voor algemene zoogdiersoorten die beschermd zijn volgens beschermingsniveau 1. Dit leefgebied kan verdwijnen door de uitbreiding van het attractiepark; dit geldt met name voor grotere diersoorten zoals het ree. Voor deze algemene soorten kan worden verondersteld dat ze in de directe omgeving voldoende vervangend leef- en foerageergebied vinden. Vanuit de Flora- en faunawet geldt voor deze soorten een algemene vrijstelling van de wettelijke verbodsbepalingen.

Voor de eekhoorn (beschermingsniveau 2) zal leefgebied verdwijnen door het verdwijnen van het bosperceel ten westen van de visvijvers. Voor deze soort is in de omgeving veel vervangend leefgebied aanwezig. Om te beoordelen of er overtreding van de Flora- en faunawet kan plaatsvinden bij het kappen of verstoren van dit bosperceel, zal dit bos aanvullend onderzocht moeten worden op de aanwezigheid van eekhoornnesten. Door in het park bomen te behouden en aan te planten die geschikt zijn voor eekhoorns, kan op langere termijn de ontwikkeling gunstig zijn voor de eekhoorn. De soort is niet bijzonder verstoringsgevoelig.

Voor de das (beschermingsniveau 3) kan het plangebied van belang zijn als foerageergebied; dit is onder meer afhankelijk van de afstand van het plangebied tot bestaande dassenburchten. Om te beoordelen of door het verdwijnen van agrarisch gebied een essentieel deel van het functionele leefgebied van dassen verdwijnt, zullen dassenburchten in de nabije omgeving nader in beeld gebracht moeten worden.

5.7.3 Vleermuizen

Het verdwijnen van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen is op voorhand uit te sluiten door de afwezigheid van geschikte bomen en gebouwen in het te ontwikkelen gebied. De in het plangebied aanwezige bosranden, houtsingels, laanbeplantingen en wateren kunnen van waarde zijn als foerageergebied en migratieleroute voor vleermuispopulaties die in de omgeving van het plangebied voorkomen. Door de geplande uitbreiding kunnen deze verdwijnen of verstoord worden, waardoor ze hun functie verliezen. De potentiële verstoring is bij het alternatief westwaarts iets groter, doordat daarbij een groter deel langs de Schorfvenweg loopt (geschikt als doorlopende vliegroute). De potentiële verstoring bij het langetermijnscenario is weer iets groter, doordat deze grenst aan de Heesbredeweg (ook geschikt als doorlopende vliegroute). Om te weten of de beplantingsstructuren daadwerkelijk door vleermuizen gebruikt worden, is aanvullend onderzoek nodig.

5.7.4 Vogels

Door de geplande ontwikkeling verdwijnt oppervlakte agrarisch gebied. De effecten op akker- en weidevogels zullen zeer beperkt zijn doordat de kwetsbare soorten in het intensief beheerde agrarische gebied nauwelijks meer zullen voorkomen. Effecten op vogelsoorten met een brede ecologische amplitude zullen eerder positief dan negatief zijn: door de uitbreiding van het attractiepark zal een parkachtig landschap ontstaan waarin dergelijke vogelsoorten zich kunnen vestigen.

De effecten op struweelvogels kunnen negatief zijn: voor deze soorten zijn momenteel geschikte habitats aanwezig die door de planontwikkeling kunnen verdwijnen. Onder deze groep vogels bevindt zich een aantal soorten die op de Rode Lijst vermeld staan, zoals kneu en spotvogel. Door bij de planontwikkeling specifiek rekening te houden met het habitat van deze soorten, kunnen negatieve effecten op struweelvogels beperkt worden. Effecten zullen bij beide alternatieven even groot zijn.

Daarnaast kunnen op korte termijn negatieve effecten ontstaan op bosvogels doordat het bos ten westen van de visvijvers deels verdwijnt en voor het overige verstoord wordt als gevolg van recreatief gebruik. Voor deze soorten is in de omgeving

veel vervangend leefgebied aanwezig. Om te beoordelen of er overtreding van de Flora- en faunawet kan plaatsvinden bij het kappen of verstoren van dit bosperceel, zal dit bos aanvullend onderzocht moeten worden op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten zoals havik, sperwer en buizerd (zie volgende alinea). Door in het park bomen te behouden en bosschages aan te planten, kan op langere termijn de ontwikkeling gunstig zijn voor bosvogels, met name de minder verstoringsgevoelige soorten. Effecten zullen bij beide alternatieven even groot zijn.

Op de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het Ministerie van LNV (augustus 2009) wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën vogelnesten. Van de meeste vogelsoorten zijn de nesten uitsluitend beschermd wanneer deze tijdens de broed- en nestperiode in gebruik zijn. Het gaat om soorten die jaarlijks nieuwe nesten maken. Van een aantal soorten is het nest, inclusief de functionele leefomgeving, jaarrond beschermd. Dit zijn een aantal roofvogels, koloniebroeders en gebouwbewonende vogelsoorten. Tenslotte is er een categorie nesten van vogelsoorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als die broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen ('categorie 5-soorten'). Hieronder vallen onder andere holenbroeders zoals spechten.

Nesten van overige broedvogels, zoals fazant, merel, vink etc., zijn uitsluitend beschermd gedurende de periode dat deze in gebruik zijn gedurende de broed- en nestperiode. Het is in de praktijk niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van deze vogelnesten. Het is daarom van belang om benodigde werkzaamheden zoals verwijderen van bomen, struiken en ruigtevegetaties uit te voeren in de periode dat de kans op broedende vogels het kleinst is. Dit is het geval in de periode september tot maart.

5.7.5 Amfibieën, reptielen en vissen

Het plangebied vormt leefgebied voor algemene amfibiesoorten die beschermd zijn volgens beschermingsniveau 1. Dit leefgebied kan verdwijnen door de uitbreiding van het attractiepark. Voor deze algemene soorten kan worden verondersteld dat ze in de directe omgeving voldoende vervangend leef- en foerageergebied vinden. Vanuit de Flora- en faunawet geldt voor deze soorten een algemene vrijstelling van de wettelijke verbodsbepalingen.

Als gevolg van de geplande ontwikkeling zal matig tot geschikt habitat van de levendbarende hagedis verdwijnen. De effecten op dit habitat zullen bij beide alternatieven en het lange-termijnscenario even groot zijn. De levendbarende hagedis is naar verwachting niet erg talrijk in de directe omgeving van het plangebied en gaat landelijk achteruit. De ontwikkeling kan effecten hebben op de gunstige staat van instandhouding van de deelpopulatie op en rondom de Steegberg. Om de effecten

in het kader van de Flora- en faunawet in beeld te brengen is aanvullend onderzoek naar deze soort nodig.

5.7.6 Ongewervelden

Effecten op beschermde en bedreigde plantensoorten zijn op voorhand redelijkerwijs uit te sluiten, aangezien deze in het plangebied niet te verwachten zijn.

5.8 Overzichtstabellen

In tabel 2 zijn de effecten op natuurwaarden vanuit de verschillende alternatieven schematisch weergegeven.

Tabel 2. Effecten op natuurwaarden vanuit de verschillende alternatieven, weergegeven op een vijfpuntschaal.

	noordoostwaarts	noordwestwaarts	Lange termijn
Natura 2000			
N-depositie	0	0	0
overig	0	0	0
Ecologische structuur			
Oppervlakte	0	0	0
Aaneengeslotenheid (in relatie tot park)	-/--	-	--
Verkeersdruk (in relatie tot wegen)	-	-	--
Hydrologie	0	0	0
Verstoring directe omgeving	--	--	--
Ecotopen in plangebied			
Vlakkvormige ecotopen	-/--	-/--	--
Lijnvormige elementen	-	-/--	--
Soorten			
Vaatplanten	0	0	0
Grondgebonden zoogdieren	0	0	0
Vleermuizen	-	-/--	--
Vogels	0	0	0
Amfibieën, reptielen, vissen	-	-	-
Ongewervelden	0	0	0

Zoals te zien in de tabel scoren beide varianten vrijwel gelijk qua effecten op natuurwaarden. Voor beide varianten is het mogelijk om de effecten op natuurwaarden te verminderen door het nemen van mitigerende maatregelen.

Op basis van het verkennende onderzoek is in het kader van de bestemmingsplan-procedure een aantal vervolgwerkzaamheden noodzakelijk. Deze zijn weergegeven in bijgevoegde tabel 3. Het gaat om een boscompensatieplan en om aanvullende onderzoeken voor strenger beschermde soorten. Voor andere soortgroepen kan op voorhand worden uitgesloten dat er overtreding van de Flora- en faunawet zal optreden.

Tabel 3. Overzicht van de vervolgwerkzaamheden die vanuit het aspect natuur noodzakelijk zijn in de bestemmingsplanprocedure. Afhankelijk van de uitkomsten van de aanvullende onderzoeken naar beschermde soorten kunnen mitigerende maatregelen nodig zijn.

Toetsingskader	Natuurwaarden	Vervolgactie
Boswet – compensatiebeginsel	Bos rondom visvijvers	Boscompensatieplan opstellen*: - bepalen omvang - aanwijzen en bestemmen van compensatiegronden - Vastleggen in overeenkomst
Flora- en faunawet	Das	Aanvullend onderzoek (burchten in omgeving)
Flora- en faunawet	Eekhoorn	Aanvullend onderzoek (nesten in bos)
Flora- en faunawet	Vleermuizen	Aanvullend onderzoek (vliegroutes)
Flora- en faunawet	Roofvogels	Aanvullend onderzoek (nesten in bos)
Flora- en faunawet	Levendbarende hagedis	Aanvullend onderzoek (voorkomen)

* Wanneer het bos in het plan behouden blijft en planologisch beschermd wordt tegen kap, is compensatie vanuit de Boswet niet aan de orde. In dat geval kan het wel alsnog noodzakelijk zijn dat vanuit de Flora- en faunawet mitigerende of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn als gevolg van verstoring van het bos. Dit is afhankelijk van de aanwezige soorten en de planuitwerking.

6. LITERATUURLIJST

- Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., van Swaay, C. en Wynhoff, I. (2006). De Dagvlinders van Nederland: verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – ISBN: 90-5011-227-7.
- Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C. en Thissen, J.B.M. (1992). Atlas van Nederlandse zoogdieren. Utrecht: Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Natuurhistorische Vereniging – ISBN 90-5011-051-7.
- Huizenga, N., Akkermans, R., Buys, J., Van der Coelen, J., Morelissen, B. en Verheggen, L. 2010. Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Machielsen, C.J.M. 2013. Akoestisch onderzoek industrielawaai t.b.v. m.e.r.- en bestemmingsplanprocedure Attractiepark Toverland te Sevenum. AGEL Adviseurs. Projectnummer 20120376, Definitief 01, 22 januari 2013. In opdracht van BRO.
- Ministerie van LNV (2005). *Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998*. Directie Natuur van het Ministerie van LNV, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.
- Teixeira, R.M. (1979). Atlas van de Nederlandse broedvogels. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland te 's-Graveland. De Lange van Leer BV, Deventer – ISBN 90-70099-19-5.
- Van Buggenum, H.J.M., Geraeds, R.P.G. en Lenders, A.J.W. 2009. Herpetofauna van Limburg. Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980-2008. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Visser, F.W.M. (2013). Onderzoek stikstofdepositie natuur t.b.v. m.e.r.- en bestemmingsplanprocedure Attractiepark Toverland te Sevenum. AGEL Adviseurs. Projectnummer 20120376, Definitief 01, 6 februari 2013. In opdracht van BRO.
- Internetsites – verspreidingsgegevens en habitatvoorkeur:
<http://zoogdiervereniging.nl/>
<http://www.vogelbescherming.nl>
<http://sovon.nl/>
<http://www.ravon.nl/>

<http://www.waarneming.nl>

<http://www.telmee.nl>

BIJLAGEN

Bijlage 1:

Ruimtelijke plannen en wetgeving

RUIMTELIJKE PLANNEN EN WETGEVING

De bescherming van de natuur is in Nederland vastgelegd in respectievelijk de Natuurbeschermingswet van 1998 en 2005 en de Flora- en faunawet. Deze wetten vormen een uitwerking van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Daarnaast vindt aanvullend gebiedsbescherming plaats door middel van de ecologische hoofdstructuur (EHS), die is geïntroduceerd in het 'Natuurbeleidsplan' (1990) van het Rijk.

Gebiedsbescherming

De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op de gebiedsbescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijngebieden en Habitatrichtlijngebieden) en de beschermde natuurmonumenten. Ruimtelijke ingrepen die in deze gebieden plaatsvinden dan wel in de nabijheid van beschermde natuurgebieden, moeten worden getoetst op hun effecten op deze gebieden (zie ook Bijlage 2).

De Ecologische Hoofdstructuur voorziet in het behoud, het herstel en de ontwikkeling van nationaal en internationaal belangrijke ecosystemen. De EHS bevat alle gebieden waarop de inspanningen van het Rijk worden gericht om deze opgave te verwezenlijken. Dit gebeurt door ruimtelijke veiligstelling en door inzet van subsidieregelingen. Het EHS-beleid wordt op provinciaal niveau verder uitgewerkt. In de EHS wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen het 'nee, tenzij'- principe gehanteerd. Ruimtelijke ontwikkelingen dienen getoetst te worden op effecten op de natuurwaarden. Schadelijke effecten zijn alleen toegestaan indien er zwaarwegende maatschappelijke belangen zijn en als alternatieven ontbreken. Wanneer geen sprake is van zwaarwegende maatschappelijke belangen kan aantasting van de EHS onder voorwaarden toch worden toegestaan via de beleidsinstrumenten 'herbegrenzing EHS' en 'saldobenadering'. Belangrijkste voorwaarde bij deze instrumenten is dat er een netto versterking van de EHS plaatsvindt.

Soortbescherming

De soortenbescherming heeft betrekking op alle in Nederland in het wild voorkomende zoogdieren, (trek)vogels, reptielen en amfibieën, op een aantal vissen, enkele bijzondere en min of meer zeldzame ongewervelde diersoorten en op een honderdtal vaatplanten. Welke soorten planten en dieren wettelijke bescherming genieten, is vastgelegd in een aantal bij de Flora- en faunawet behorende besluiten en regelingen. De wettelijk beschermde soorten zijn onderverdeeld in de volgende categorieën beschermingsniveaus:

- **niveau 1:** Onder deze categorie vallen in Nederland algemeen voorkomende soorten. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat geen ontheffing van de verbodsbepalingen (artikelen 8 tot en met 12) van de Flora- en faunawet nodig is;

- **niveau 2:** Voor deze soorten is geen ontheffing van de verbodsbepalingen (artikelen 8 tot en met 12) van de Flora- en faunawet nodig, mits er gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode, die door een overheid of ondernemerssector zelf opgesteld kan worden. Op dit moment bestaat er een algemeen toepasbare gedragscode voor ruimtelijke ontwikkelingen (opgesteld door Bouwend Nederland). Deze gedragscode moet voor ieder project worden uitgewerkt, in de vorm van een ecologisch werkprotocol en een ondertekende werkovereenkomst. Gedragscodes van andere sectoren en overheden kunnen ook voorzien in ruimtelijke ontwikkelingen. Wanneer niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten nog altijd ontheffing worden aangevraagd, waarbij de zogenaamde 'lichte toets' wordt gehanteerd. Dit houdt in dat de ruimtelijke ingreep geen afbreuk mag doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
- **niveau 3:** streng beschermde soorten waarvoor geen vrijstelling kan worden gegeven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Deze categorie wordt onderverdeeld in de volgende groepen:
 - **soorten uit bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten:** Wanneer de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt (en deze aantasting niet door het nemen van verzachtende maatregelen afdoende te niet kan worden gedaan) is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan de volgende criteria: 1) er zijn geen alternatieven voorhanden en 2) de ruimtelijke ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor een ontheffingsaanvraag moet aan beide criteria worden voldaan.
 - **soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn:** Wanneer de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt (en deze aantasting niet door het nemen van verzachtende maatregelen afdoende te niet kan worden gedaan) is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan de volgende criteria: 1) er is sprake van dwingende redenen van openbaar belang; 2) er zijn geen alternatieven voorhanden en 3) de ruimtelijke ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor een ontheffingsaanvraag moet aan alle criteria worden voldaan.
- **vogels:** alle inheemse vogelsoorten zijn vermeld in tabel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. Jurisprudentie heeft uitgewezen dat voor vogelsoorten geen vrijstelling (meer) geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Door het Ministerie van LNV is een lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en een lijst met vogels waarvan de nesten niet jaarrond beschermd zijn, maar waarbij inventarisatie gewenst is. Wanneer de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten aangetast wordt (en deze aantasting niet door het nemen van verzachtende maatregelen afdoende te niet kan worden gedaan) is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Een ontheffings-

aanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan de volgende criteria: 1) er is sprake van een in de Vogelrichtlijn genoemd openbaar belang; 2) er zijn geen alternatieven voorhanden en 3) de ruimtelijke ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor een ontheffingsaanvraag moet aan alle criteria worden voldaan. Voor alle andere vogelsoorten geldt dat de nesten in de praktijk uitsluitend beschermd zijn wanneer deze door de soort gebruikt worden, d.w.z. in de broed- en nestperiode.

Zorgplicht

Artikel 2 van de Flora- en faunawet schrijft voor dat iedereen de algemene zorgplicht voor de in wild levende planten en dieren in acht moet nemen. Dit houdt in dat handelingen die niet noodzakelijk verband houden met het beoogde doel, maar nadelig zijn voor de flora en fauna achterwege moeten blijven.

Rode lijsten

In het kader van een mogelijke ontheffingsaanvraag dient bij de vaststelling van de "gunstige staat van instandhouding" van een soort gelet te worden op de landelijke en regionale verspreidingsgegevens van een betreffende soort. Het op 5 november 2004 gepubliceerde "Besluit Rode lijsten flora en fauna" is hiervoor een geschikt instrument. Rode lijsten hebben echter geen juridische status. Rode lijsten geven een overzicht van soorten die uit een bepaald gebied zijn verdwenen en soorten die in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. De Conventie van Bern vereist dat landen Rode lijsten uitbrengen. Op de Rode lijsten staan alleen soorten die zich in Nederland voortplanten, dus geen trekvisen (zoals zalm en paling) en overwinterende vogels. Er worden steeds acht categorieën onderscheiden:

1. uitgestorven op wereldschaal;
2. in het wild uitgestorven op wereldschaal;
3. verdwenen uit Nederland;
4. in het wild verdwenen uit Nederland;
5. ernstig bedreigd;
6. bedreigd;
7. kwetsbaar;
8. gevoelig.

De mate van zeldzaamheid van een beschermde soort zal dus bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling de "gunstige staat" van een soort zal beïnvloeden. Indien dit het geval is, dan dienen compenserende en mitigerende maatregelen genomen te worden voordat de ruimtelijke ontwikkelingen in gang worden gezet. Bij het toetsen van de effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op beschermde soorten uit de beschermingsniveaus 2 en 3, zal derhalve mede de status op de Rode lijst van die soort meegenomen worden.

Moet natuur altijd in een MER aan bod komen?

Nee. Beoordeel of er mogelijk aanzienlijke milieugevolgen te verwachten zijn ten aanzien van natuur. Is dit het geval, dan moeten de gevolgen voor de natuur in het MER beschreven worden.

Welke informatie over natuur is nodig in een MER?

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen het voornemen kan hebben op de natuur. Schets in het MER een algemeen beeld van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied. Het oordeel wat dit juridisch betekent (wel of niet een ontheffing of vergunning nodig) staat bij m.e.r. niet centraal. Dit speelt wel een prominente rol bij plan-m.e.r. waar de Passende beoordeling verplicht moet worden opgenomen.

Het is niet nodig in het MER elke vierkante meter van het gebied te beschrijven en een complete lijst van soorten op te nemen. Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en motiveer hierbij de gemaakte keuzes. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Ga daarna in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke van deze dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de ecologische hoofdstructuur (EHS). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan.

Bepaal ook voor activiteiten die niet in of direct naast een beschermd gebied liggen, in hoeverre het voornemen invloed kan hebben op een beschermd gebied (externe werking).

Geef per gebied:

De begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied.

De afstanden van de voorgenomen activiteit tot de beschermde gebieden of kaarten met een duidelijke schaal waarvan dit is af te leiden.

Natura 2000-gebieden

Geef als er mogelijk significante gevolgen te verwachten zijn per Natura 2000-gebied:

De instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling.

De actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten.

De actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Onderzoek of er gevolgen voor het Natura 2000-gebied zijn. Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor het gebied, geldt dat een Passende beoordeling opgesteld moet worden waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Bij plan-MER moet deze Passende beoordeling onderdeel uitmaken van het MER.

Onderzoek, indien van toepassing, in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS-gebieden in en rond het plangebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt in een toetsingskader. Beschrijf bij eventuele gevolgen welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden.

Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de

staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

Wat is saldering?

Saldering is het 'optellen' van negatieve en positieve effecten binnen één plan of project. Daarna worden de totale effecten van het plan of project per saldo beoordeeld. Dit is een manier om de negatieve gevolgen voor de natuur van een project of plan (bijvoorbeeld stikstofdepositie op een heidegebied door nieuwe veehouderijen) binnen het plan of project op te lossen (bijvoorbeeld door andere veehouderijen dichterbij dit natuurgebied op te heffen). Hoe juridisch tegen saldering wordt aangekeken is nog niet helemaal uitgekristalliseerd.

Welke informatie moet in verband met de Flora- en faunawet in een MER

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet (Ffw) beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.

Ga in op de mogelijke gevolgen van het initiatief voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden. Zoals bijvoorbeeld het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats.

Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

De informatie moet actueel zijn en het MER moet voldoende gedetailleerde informatie bieden over de aanwezigheid van soorten nabij het initiatief. Het is niet nodig een eventuele ontheffingsaanvraag volledig in het MER op te nemen.

Meer informatie in de brochure Buiten aan het werk.

Wanneer moet een Passende beoordeling in een MER worden opgenomen?

Als sprake is van een wettelijk of bestuursrechtelijk verplicht plan waarvoor een Passende beoordeling gemaakt moet worden, dan geldt er een plan-m.e.r.-plicht (art. 7.2a, lid 1, Wm). In dat geval moet de Passende beoordeling verplicht worden opgenomen in het plan-MER (art. 19j, vierde lid, Nb-wet). Als sprake is van een project-m.e.r.-plicht, is het niet verplicht om een Passende beoordeling op te nemen in het project-MER.

De Commissie en ook de ministers van IenM en EL&I adviseren echter wel om deze beide documenten te koppelen.

Een Passende beoordeling is pas een echte Passende beoordeling als de natuurgevolgen van het plan of project getoetst worden aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het desbetreffende gebied en duidelijk is of deze in gevaar komen. Bij een herstelopgave (er moet verbetering optreden) voor een soort zal sneller een in-

standhoudingsdoelstelling in gevaar komen dan bij een behoudsopgave (op hetzelfde kwalitatieve niveau houden). Ook de conclusie 'al dan niet aantasting van natuurlijke kenmerken' moet in de Passende beoordeling getrokken worden.

Moeten effecten op buitenlandse Natura 2000-gebieden meegenomen worden in een MER?

Ja. In een MER worden de belangrijke nadelige milieugevolgen beschreven, ook als deze plaatsvinden in het buitenland. Dit moet zowel op grond van de Wet milieubeheer (§7.8) als op grond van het algemene volkenrecht.

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 kunnen alleen vergunningen worden verleend voor activiteiten die effecten hebben op Nederlandse Natura 2000-gebieden. Om een vergunning te kunnen verlenen voor een activiteit die effecten heeft op een buitenlands Natura 2000-gebied, moet gebruik worden gemaakt van de rechtstreekse werking van art. 6 van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat in een vergunning die al verleend moet worden voor de activiteit ook het toetsingskader van de Europese Habitatrichtlijn wordt betrokken.

Hoe moet atmosferische depositie in m.e.r. aan bod komen?

De wijze waarop atmosferische depositie in m.e.r. aan bod komt leidt regelmatig tot discussie. De Commissie hanteert de volgende praktische regels:

Breng alleen bij projecten met aanzienlijke, direct door het voornemen veroorzaakte, emissies de deposities op Natura 2000 in beeld. Onder deze categorie vallen veehouderijen, (vaar)wegen en industrie. Bij andere type projecten hanteert de Commissie een 'Nee, tenzij'-criterium. Kwantitatieve criteria zijn er (nog) niet.

Neem in een project-MER de volgende informatie op:

1. de ligging van het Natura 2000-gebied(en) t.o.v. de activiteit;
2. de staat van instandhouding/kritische depositiewaarde;
3. de achtergrondconcentratie in het Natura 2000-gebied;
4. de toevoeging van de eigen activiteit aan atmosferische depositie;
5. worden de kritische depositiewaarden (verder) overschreden.

Onderbouw in een plan-MER of op basis van deze informatie significante gevolgen kunnen worden uitgesloten. Als dat niet kan, moet de plan-MER een Passende beoordeling bevatten, waarin onderzocht wordt of er sprake is van 'aantasting van natuurlijke kenmerken'.

Bijlage 2:
Achtergrond Natuurbeschermingswet

NATUURBESCHERMINGSWET

De Europese Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn beogen de biologische diversiteit op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen. De bescherming is gericht op het instandhouden van natuurlijke en halfnatuurlijke leefgebieden en wilde flora en fauna. Wat betreft gebiedsbescherming is het Europese beleid gericht op instandhouding van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten. Daartoe kunnen speciale beschermingszones worden aangewezen op grond van aanwezige bijzondere vegetatietypen of leefgebieden van bepaalde soorten. Het uiteindelijke doel is een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel (communautair belang). Dit netwerk heet Natura 2000.

Aanwijzing van gebieden vindt plaats op grond van door de EU vooraf vastgestelde criteria, te weten lijsten met beschermde soorten en lijsten met beschermde habitats. Per gebied worden deze natuurwaarden door Nederland vastgelegd in een aanwijzingsbesluit. Momenteel zijn voor de meeste Natura 2000-gebieden de natuurwaarden in concept vastgesteld als ontwerpbesluit. Uiteindelijk dient voor ieder gebied in een beheerplan te worden vastgelegd hoe en wanneer de doelen voor een gebied (instandhoudingsdoelstellingen) gehaald worden. Activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden (landbouw, recreatie, waterbeheer) die negatieve effecten op de natuur(doelen) hebben, kunnen ook in het beheerplan geregeld worden. Hiermee wordt een integrale aanpak bewerkstelligd.

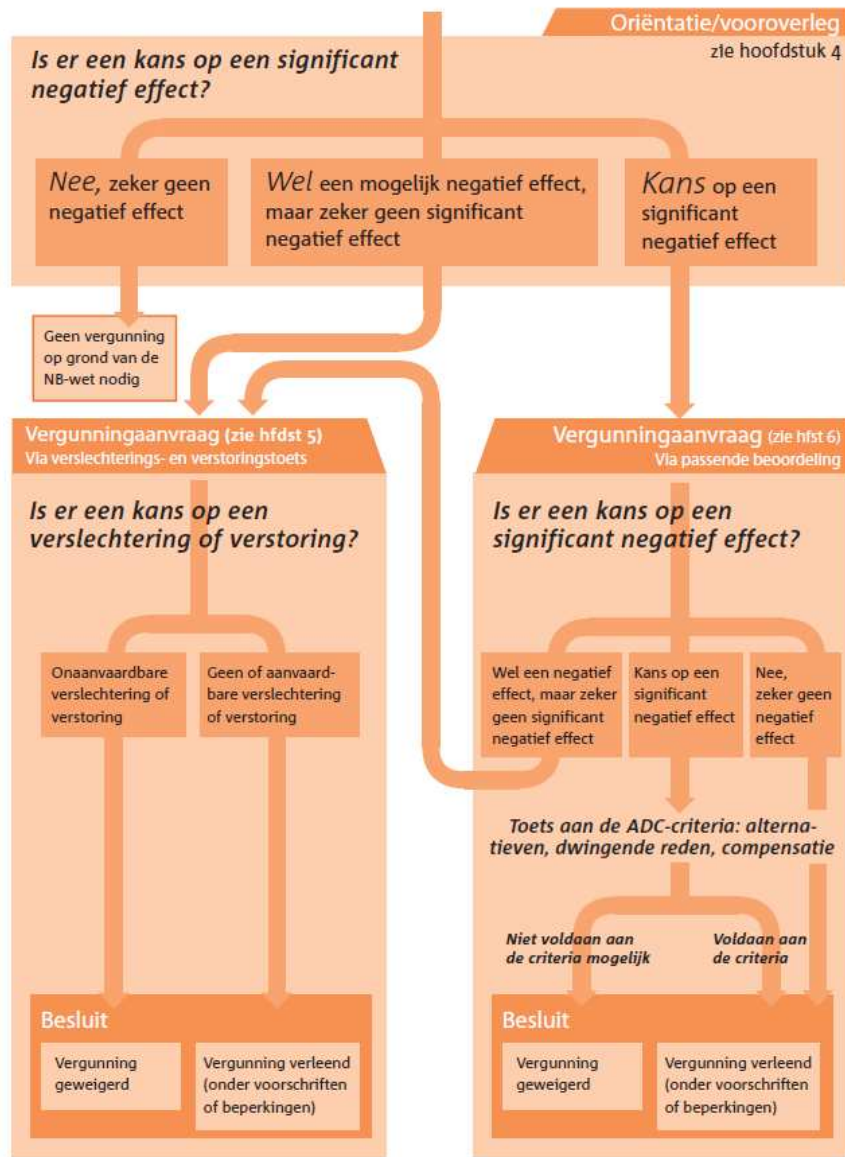
Bescherming van Natura 2000-gebieden vindt plaats via de Natuurbeschermingswet, evenals de bescherming van de in Nederland aangewezen Beschermde natuurmonumenten. Kern van de Natuurbeschermingswet is dat er door projecten of handelingen geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats of een significant verstoring effect op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen mag optreden. De Natuurbeschermingswet 1998 beschermt Natura 2000-gebieden onder andere via het principe van 'externe werking'. Externe werking betekent dat de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied niet aangetast mogen worden door ontwikkelingen buiten het Natura 2000-gebied. De beoordeling hiervan is aan de orde indien één of meerdere ontwikkelingen die in een plan worden voorzien, mogelijk gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Dit dient te worden beoordeeld aan de hand van de beheerplannen, en totdat deze zijn vastgesteld, aan de hand van de instandhoudingsdoelstellingen die vastgesteld zijn in de ontwerpbesluiten.

Een toetsing aan de Natuurbeschermingswet wordt ook wel 'habitattoets' genoemd. Deze toets kan bestaan uit verschillende stappen, waarbij de volgende vraag centraal staat: is er een kans op een significant negatief effect? Op deze vraag zijn drie antwoorden mogelijk:

- Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is.
- Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is wanneer verslechtering van habitats niet uit te sluiten is. Omdat het effect zeker niet significant is volstaat daarvoor een verslechterings- en verstoringstoets. Sinds de wetswijziging van februari 2009 is een vergunningverlening niet meer nodig wanneer niet-significante verstoring van aangewezen soorten aan de orde is.
- Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat is een 'passende beoordeling' en een plan-MER vereist.

Als negatieve gevolgen van een project of handeling niet bij voorbaat uit te sluiten zijn, dan zijn deze niet toegestaan tenzij er na een toetsing vergunning verleend wordt. Plannen mogen geen significante gevolgen hebben. In Figuur 2 is het stroomschema gegeven voor de te nemen stappen uit de Handreiking Natuurbeschermingswet van het (voormalig) Ministerie van LNV.

Project of handeling

Stroomschema uit Handreiking Natuurbeschermingswet, Ministerie van LNV (2005).

